

SPRAWOZDANIA

SEMINARE
t. 36 * 2015, nr 3, s. 213-228

SPRAWOZDANIE Z KONFERENCJI NAUKOWEJ
ZORGANIZOWANEJ PRZEZ POLSKI UNIwersYTET NA OBCZYŹNIE W LONDYNIE
WE WSPÓŁPRACY Z UNIwersYTETEM JAGIELLOŃSKIM W KRAKOWIE
*SZKOLNICTWO POLSKIE W AMERYCE PÓŁNOCNEJ,
AMERYCE POŁUDNIOWEJ I W AUSTRALII*
(Londyn, 12-13 kwietnia 2014)

W dniach 12 kwietnia 2014 roku w Sali Malinowej Polskiego Ośrodka Społeczno-Kulturalnego w Londynie oraz 13 kwietnia w Sali Multimedialnej Polskiego Ośrodka Naukowego Uniwersytetu Jagiellońskiego w Londynie odbyła się czwarta z serii konferencja kwietniowa Polskiego Uniwersytetu na Obczyźnie (*The Polish University Abroad in London*). PUNO, realizując trzyletni projekt badawczy pod nazwą *Szkolnictwo polskie poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej od roku 1918*, zapoczątkowaną konferencją kwietniową w 2012 roku, zaprosił na już ostatnią w tym cyklu konferencję dotyczącą kwestii szkolnictwa polskiego poza granicami Polski. Czwarta z serii konferencja PUNO, podobnie jak wszystkie wcześniejsze konferencje kwietniowe, dedykowana była pamięci Ryszarda Kaczorowskiego, ostatniego Prezydenta RP na Uchodźstwie. Udział w konferencji wzięły osoby i instytucje interesujące się historią oraz teraźniejszością polskiej edukacji poza granicami kraju oraz debatą nad przyszłością szkolnictwa polonijnego. W gronie zaproszonych gości była m.in. Pani Senator Barbara Borys-Damięcka z Komisji Spraw Emigracji i Łączności z Polakami za Granicą. Otwarcia konferencji dokonała Rektor Polskiego Uniwersytetu na Obczyźnie w Londynie Prof. dr hab. Halina Taborska, zwracając uwagę na aktualność oraz potrzebę rozmowy o edukacji polskiej w świecie.

Wystąpienie pierwsze, pod tytułem *Szkolnictwo polskie w Ameryce Północnej i Południowej. Podobieństwa i różnice*, przedstawił Prof. dr hab. Władysław Miodunka¹ z Uniwersytetu Jagiellońskiego, zwracając uwagę, iż na obu kontynentach szkolnictwo polskie było organizowane przez polskich emigrantów w celu zapewnienia kolejnym pokoleniom poznania języka i kultury polskiej, czyli przekazania im wartości, które przywieźli ze sobą na te kontynenty ich rodzice oraz wcześniejsi przodkowie. Jednak sposoby rozwiązywania problemów edukacyjnych były odmienne w zależności od składu społecznego grup emigracyjnych, ich rozmieszczenia geograficznego (w USA skupionych przeważnie wokół wielkich miast, natomiast w Ameryce Południowej rozproszonych w koloniach), dostępnych kadr, programów i pomocy dydaktycznych. Na dzieje szkolnictwa polskiego w dwóch największych krajach tych kontynentów, USA i Brazylii, wpływ miało także zjawisko odnawiania się zbiorowości emigracyjnej oraz historia polityczna tych krajów, co powinno zostać wzięte pod uwagę przy ocenie aktualnej sytuacji szkolnictwa polskiego na tych kontynentach.

W wystąpieniu zatytułowanym *Szkolnictwo polskie w Argentynie w latach 1900-2014* O. prof. dr Herkulan Antoni Wróbel OFM² przedstawił dzieje szkolnictwa polskiego w Argentynie,

¹ Profesor na Wydziale Polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego, od prawie 40 lat specjalizujący się w nauczaniu polszczyzny jako języka obcego i drugiego. Autor wielu opracowań na temat zachowania języka polskiego w środowiskach polonijnych wielu krajów świata oraz związków znajomości języka z tożsamością i Walencją kulturową przedstawicieli Polonii. Badacz dwujęzyczności polsko-portugalskiej w Brazylii. Jeden z twórców glottodydaktyki polonistycznej, autor i redaktor podstawowych prac z tego zakresu.

² Absolwent Wydziału Teologicznego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, duszpasterz w Argentynie, w latach 1983-1992 przełożony zgromadzenia w Martin Coronado, od 1996 roku rektor Polskiej Misji Katolickiej w Argentynie, członek Zakładu Historii Kościoła w Argentynie (2000 r.) oraz

ukazując jego początki, rozpoczynając od Misiones, gdzie rozpoczęła się masowa emigracja od 1897 roku. Po drugiej wojnie światowej założono w Buenos Aires stowarzyszenie pod nazwą Polska Macierz Szkolna, która organizowała nauczanie języka polskiego w wielu polskich ośrodkach. W archiwum w Martin Coronado istnieją dzienniki lekcyjne ze szkoły polskiej w Azara z lat 1912-1920, również z Pueblo Nuevo – przedmieścia Rosario (w prowincji Santa Fe) z lat 1934-1941 oraz dzienniki lekcyjne z Polskiej Szkoły Sobotniej w Martin Coronado od 1962 roku. Ze szkółek prowadzonych przez Polską Macierz Szkolną zachowały się w kancelarii sprawozdania roczne o ich działalności. Szkółki sobotnie prowadzone były na poziomie szkoły powszechnej. Jedynie w Martin Coronado przez jeden rok były prowadzone lekcje na poziomie gimnazjalnym – religia, literatura, historia i geografia. W referacie szczególną uwagę zwrócono na udział dzieci i młodzieży w uroczystościach organizowanych z okazji Tysiąclecia Chrztu Polski.

O. Olaf Kazimierz Bochnak OFM³ swoją prezentację poświęcił tematyce *Wychowania religijnego dzieci i młodzieży w szkołach polskich w Argentynie*. W zaprezentowanym referacie zwrócił uwagę na ważność wychowania religijnego dzieci i młodzieży w zachowaniu tożsamości polskiej oraz na wagę praktyk religijnych w postaci mszy świętej, polskich pielgrzymek do sanktuarium maryjnego w Lujan, polskich pieśni religijnych, które przyczyniają się do utrwalenia przynależności do rodziny polskiej. Podkreślił, że prowadzone są również praktyki religijne w koloniach Polskiej Macierzy Szkolnej w La Granja. Kulturuje się również poranną oraz wieczorną modlitwę, niedzielne msze święte przed kaplicą na terenie kolonii. W dalszej części wystąpienia O.K. Bochnak przedstawił nauczanie religii w Polskiej Szkole Sobotniej im. 1000-lecia Chrztu Polski w Martin Coronado, przygotowanie dzieci do Pierwszej Komunii Świętej oraz Bierzmowania, odwiedziny polskich rodzin przed Bożym Narodzeniem tzw. kolędę z polskim opłatkiem.

Z kolei Ks. Ryszard Taraszka⁴ omówił tematykę *Nauki języka polskiego na terenie Brazylii. Rys historyczny. Wspomnienia misjonarza*. Jak sam podkreślił, dokumentacja archiwalna pozwala historykom prowadzić bezcenne badania. Nauka języka polskiego wśród Polaków rozsianych po takim kraju jak Brazylia, wymaga wielkiego wysiłku wynikającego z rozproszenia, trudnych warunków życia i wreszcie konieczności inkulturacji. Zwrócono uwagę, że proces podtrzymywania tożsamości narodowej i pielęgnowanie polskich tradycji odbywa się m.in. poprzez uroczystościami o charakterze narodowym oraz religijnym. Polska celebrowanie Świąt Bożego Narodzenia czy Zmartwychwstania Pańskiego w zupełnie odmiennym kulturowo otoczeniu stanowi wyzwanie, a efekt końcowy jest niepowtarzalny. Obecność polskiego duszpasterza na tym terenie jest odbierana jako pewnego rodzaju ożywienie polskości, zwłaszcza wśród kolejnego pokolenia Polaków.

visiting professor Akademii Polonijnej w Częstochowie. Opublikował ponad 200 artykułów oraz kilka publikacji książkowych, jak na przykład: *Pod Krzyżem Południa* (1991), *Por las huellas de los antepasados* (1997), *Contribución de la Iglesia Polaca en la evangelización de Argentina* (1997), *Historia duszpasterstwa polskiego w Argentynie w latach 1897-1997* (1999), *Cie nanos de los pola cos en Azara* (2001).

³ Bernardyn z Prowincji Krakowskiej. Absolwent Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie, którą ukończył z tytułem magistra prawa kanonicznego. Święcenia kapłańskie przyjął w 1999 roku. Przez 6 lat pracował wśród młodzieży szkół podstawowych, gimnazjów oraz liceów w południowej i centralnej Polsce. Od 2005 roku pracownik Polskiego Ośrodka Katolickiego Ojców Bernardynów w Martin Coronado w Prowincji Buenos Aires w Argentynie. Od 2006 roku jest odpowiedzialny za naukę religii w Polskiej Szkole Sobotniej im. 1000-lecia Chrztu Polski w Maciaszkowie. Od 2007 roku odpowiedzialny za polskie ośrodki w San Jose, Llalollol, San Justo i Merlo, pełni też funkcję zastępcy przełożonego klasztoru.

⁴ Absolwent Wyższego Seminarium Duchownego w Tarnowie, które ukończył z tytułem magistra teologii. Święcenia kapłańskie przyjął w 1991 roku. W latach 1993-1997 kapelan Domu dla Osób Niepełnosprawnych Umysłowo i Fizycznie w Tarnowie. W latach 1998-2001 organizował placówki duszpasterskie w interiorze Stanu Bahia – Ouroândia i Umburanas w północno-wschodniej Brazylii. W latach 2001-2003 wikariusz w parafii brazylijskiej w Vera Cruz na wyspie Itaparica. W latach 2003-2012 prowadził pracę duszpasterską w Parafii Św. Jana Chrzyciciela w stolicy stanu Bahia, Sao Salvador. Od marca 2013 roku przebywa w Wielkiej Brytanii. Obecnie pełni funkcję proboszcza w Laxton Hall, Corby i Kettering.

Wystąpienie Prof. dr hab. Witolda Chmielewskiego⁵ dotyczące szkolnictwa polskiego w Santa Rosa w czasie II wojny światowej rozpoczął wywód, iż wraz z wojskiem pod dowództwem gen. Władysława Andersa ewakuowano ze Związku Sowieckiego od marca do września 1942 roku ponad 40 tys. ludności cywilnej. Została ona rozmieszczona na Środkowym i Bliskim Wschodzie w Indiach, Afryce, Meksyku, Nowej Zelandii i Wielkiej Brytanii. W Meksyku polskich uchodźców umieszczono w osiedlu Santa Rosa. Opiekę nad społecznością polską sprawowała Delegatura Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej Rządu Rzeczypospolitej Polskiej w Wielkiej Brytanii. Wszechstronnej pomocy uchodźcom udzielała Polonia amerykańska. Wśród mieszkańców osiedla było dużo dzieci i młodzieży. Prelegent zaznaczył, iż z myślą o nich utworzono (w oparciu o ustawę z dnia 11 marca 1932 roku o ustroju szkolnictwa) przedszkole, szkołę powszechną, gimnazjum oraz kursy o charakterze kształcącym. Sprawami oświaty na terenie osiedla kierowała Delegatura Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. W szczególności dokładano starań, aby zapewnić dobrze przygotowanych pod względem pedagogicznym nauczycieli i wychowawców. Wykazywano wiele inicjatyw zmierzających do zaopatrzenia uczniów w niezbędne podręczniki, lektury i przybory szkolne. We wszystkich typach edukacji szkolnej i przedszkolnej starano się realizować program nauczania obowiązujący w polskim szkolnictwie przed wojną. Kładziono nacisk na wychowanie patriotyczne, narodowe i państwowe. Cofnięcie uznania rządowi polskiemu w Londynie przez państwa zachodnie spowodowało likwidację osiedla i istniejących w nim placówek oświatowo-wychowawczych.

W prezentacji poświęconej żeńskim zakonom religijnym i ich roli w polonijnym systemie szkolnym w Stanach Zjednoczonych Ameryki Prof. dr hab. Dorota Praszalowicz⁶ przybliżyła powyższą tematykę, mówiąc, iż wszystkie prace poważnie analizujące dzieje Polonii amerykańskiej wskazują na istotną rolę, jaką w budowaniu systemu polonijnego szkolnictwa odegrały żeńskie zakony religijne. Pomimo tego mało jest studiów poświęconych bezpośrednio samym zakonom, ich dziejom, przeobrażeniom kulturowym, misji, jaką pełniły i nadal pełnią w skupiskach polonijnych. Jedynie znane opracowania, to te, które zostały opublikowane przez same zakonnice i często mają charakter ksiąg jubileuszowych. Celem referatu było zwrócenie uwagi na znaczny dorobek polonijnych żeńskich zakładów religijnych w rozwoju polonijnej oświaty w USA oraz przedstawienie ewolucji funkcjonowania polonijnych uczelni zakonnych.

Referat Dr Joanny Krystyny Pyłat⁷ (odczytany przez córkę Pani J.K. Pyłat) dotyczył *Filii PUNO w Chicago*. Skupiał się na działalności dydaktyczno-naukowej Polskiego Uniwersytetu na Obczyźnie na terenie Stanów Zjednoczonych, a w szczególności działalności Studium Kultury Polskiej w Chi-

⁵ Profesor Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach, Filia w Piotrkowie Trybunalskim. Kierownik Zakładu Pedagogiki Pracy i Teorii Rozwoju Zawodowego.

⁶ Socjolog, profesor w Instytucie Amerykanistyki i Studiów Polonijnych Uniwersytetu Jagiellońskiego. Redaktor naczelna kwartalnika „Studia Migracyjne – Przegląd Polonijny”, wiceprzewodnicząca Komitetu Badań nad Migracjami Polskiej Akademii Nauk, członek Board of Directors Polish American Historical Association. Spędziła rok jako Fulbright Scholar na New York University (2003/2004), trzy lata na Ruhr Universität Bochum (1991-1993, 1997-1998) oraz kilka miesięcy na Freie Universität Berlin (1998). Jej projekty badawcze dotyczą dawnych oraz obecnych migracji, ze szczególnym uwzględnieniem przeobrażeń kulturowych polskich skupisk imigracyjnych, w tym szkolnictwa polskiego na obczyźnie. Inne podejmowane przez nią kwestie, to zagadnienia teoretyczne, konteksty porównawcze oraz perspektywa genderowa w studiach migracyjnych. Jest autorką artykułu na temat polskich migracji w *Encyklopedia of European Migrations and Minorities* (Cambridge University Press, 2011), a także czterech książek na temat migracji, z których ostatnia poświęcona jest Polakom w Berlinie.

⁷ W latach 2007-2012 wicedyrektor Instytutu Kultury Europejskiej PUNO. W roku akademickim 2012-2013 prodziekan Wydziału Humanistycznego PUNO. Obecnie kierownik Zakładu Badań nad Emigracją PUNO. Członek Światowej Rady Badań nad Polonią, PTNO, Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie. Od 2010 do 2012 roku dyrektor Polish Section of SHAPE International School w Mons – szkoły przy Ambasadzie RP w Brukseli z siedzibą w Mons. Stypendystka i wykładowca Polskiego Ośrodka Naukowego Uniwersytetu Jagiellońskiego w Londynie. Autorka wielu artykułów naukowych i map historyczno-dydaktycznych. Członek redakcji: „Przeglądu Polsko-Polonijnego” oraz „Zeszytów Naukowych PUNO”.

cago i późniejszej filii PUNO – Polskiego Instytutu Nauki i Kultury (PINIK), który powstał i działał pod patronatem PUNO w latach 80-tych XX wieku, odgrywając istotną rolę zarówno w działaniach promujących dorobek polskiej kultury na terenie USA (głównie poprzez wykłady Dziejów Kultury Polskiej), jak i w pracy naukowo-badawczej. Zwrócono również uwagę na współpracę PUNO z najwybitniejszymi przedstawicielami nauki polskiej przebywającymi na terenie Ameryki Północnej w latach 70 i 80-tych, m.in. Jerzego Lerskiego (profesora PUNO) oraz Piotra Wandyczca.

Prof. UJK dr hab. Jolanta Chwastyk-Kowalczyk⁸ w wystąpieniu pod tytułem *Wybrane aspekty polskiego szkolnictwa wyższego w Ameryce Północnej na łamach polskich czasopism uchodźczych*, ukazała łamy polskiej prasy uchodźczej jako forum opisywania zjawisk służących manifestacji oraz propagowaniu polskiego dorobku naukowego i kulturalnego w Stanach Zjednoczonych oraz Kanadzie (np. Dni Kopernikowskich w 1943 r. z okazji 400-ej rocznicy śmierci uczonego), jak również podtrzymaniu szkolnictwa polskiego, utrzymaniu języka polskiego w szkołach i na uniwersytetach. Omówiła powstanie oraz funkcjonowanie naukowych placówek polonijnych, tj.: Naukowego Instytutu Polski, Fundacji Kościuszkowskiej, Polskiego Instytutu Sztuki i Nauki, Instytutu im. Józefa Piłsudskiego w Nowym Jorku oraz Polskiego Instytutu w Chicago. Autorka przedstawiła skandal związany z katedrą polską na Uniwersytecie Columbia i dymisją Prof. Arthura Colemana, który niestrudzenie zachęcał młodzież amerykańską i polsko-amerykańską do nauki języka polskiego i poznania kultury polskiej, oraz towarzyszące temu skandalowi protesty Polonii przeciwko przyjęciu przez władze Uniwersytetu dotacji od reżymowego rządu warszawskiego w celu utrzymania katedry.

Z kolei Prof. Tom Urbaniak⁹ omówił problematykę językowej oraz kulturowej rywalizacji w małych, wieloletnich wspólnotach polonijnych. Główne działania obejmowały lekcje dla rzeczowników i nauczycieli (*“Linguistic and cultural revitalisation in small, longstanding Polonia a Community: Lessons for Advocates and Educators”*). Już na wstępie prelegent zwrócił uwagę, iż na wyspie Cape Breton, w Nowej Szkocji, znajduje się jedna z najstarszych polskich społeczności w Kanadzie, w której w XIX i na początku XX wieku polscy emigranci osiedlali się w większości miast przemysłowych skoncentrowanych wokół wydobywania węgla i wytwarzania stali. Regionalne Centrum Polonijne stanowi wielokulturowe sąsiedztwo Whitney Pier Home, polskiego kościoła St. Marys oraz polskiej Village Hall, z których oba są oficjalnie wyznaczone jako zabytki. Polonia skoncentrowana w Cape Breton, choć to stosunkowo niewielka mniejszość ludności regionu, zachowuje swoją tożsamość i spójność, pomimo upadku przemysłu węglowego i stalowego oraz spadku ludności i wysokiego bezrobocia. W dalszym wywodzie T. Urbaniak analizował procesy utraty języka polskiego i jego ochrony w okresie czterech ostatnich pokoleń, zwracając uwagę na rozwój nowych metod i technik uczenia się, uważanych obecnie za program ochrony kultury i języka, uwzględniający model nauczania stosowany przez inne społeczności skoncentrowane na rozwoju ich kulturowości w Cape Breton, głównie w Szkockim Gaelic. Takie inicjatywy mogą przyczynić się do większego wysiłku, aby opracować program realnego rozwoju gospodarczego społeczności lokalnych. Prelegent zadał pytanie: jaki

⁸ Profesor UJK w Kielcach. W latach 2009-2012 pełniła funkcję zastępcy dyrektora do spraw naukowych Instytutu Bibliotekoznawstwa i Dziennikarstwa Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach. Od 1 października 2012 roku dyrektor tegoż Instytutu. Jej polem badawczym jest prasa wychodźcza i emigracyjna, szczególnie w Wielkiej Brytanii. Autorka około 90 artykułów naukowych opublikowanych w wysoko punktowanych czasopismach naukowych krajowych i zagranicznych, rozdziałów w monografiach zbiorowych, recenzji książek naukowych i pięciu publikacji zwartych. Członek Komisji Prasoznawczej PAN Oddział Kraków, profesor krajowy PUNO w Londynie. Redaktor naczelny wznowionych „Zeszytów Naukowych PUNO” w Londynie oraz współredaktor „Rocznika Bibliologiczno-Prasoznawczego” (Kielce).

⁹ Prof. Tom Urbaniak, PhD – profesor nauk politycznych na Uniwersytecie w Sydney w Cape Breton, Nowa Szkocja, Kanada. Specjalizuje się w badaniu kanadyjskiego rządu, polityki gminnej oraz rozwoju gospodarczego. Jest także ekspertem w dziedzinie zarządzania i administracji w sektorze non-profit oraz w doradztwie na rzecz organizacji i ułatwienia planowania zadań. Prof. Urbaniak jest autorem czterech książek m.in. *Morshp Hazel McCallion and the Development of Mississauga* (University of Toronto Press, 2009) i *Action Accommodation, Accountability: Rules of order or Canadian Organizations* (Writing on Stone Press, 2011).

zestaw rozporządzeń publicznych i priorytetów rozwoju będzie wspomagać i uzupełniać taką inicjatywę? Jak sam podkreślił, byłoby to szczególnie interesujące oraz pomocne dla polskich nauczycieli języka polskiego i kultury polskiej w innych społecznościach polonijnych, które położone są poza głównymi ośrodkami metropolitalnymi.

Warto również zaznaczyć, iż wykład Prof. Toma Urbaniaka został ogłoszony przez Prof. dr. hab. W. Miodunka najciekawszym wystąpieniem pierwszego dnia konferencji, który zakończyła dyskusja panelowa moderowana przez Prof. dra hab. W. Miodunka, Senator RP Barbarę Borys-Damięcką oraz wszystkich prelegentów.

13 kwietnia 2014 roku odbył się drugi dzień konferencji, który uroczystie zapoczątkowała, witając wszystkich zebranych uczestników oraz gości, Prof. dr hab. Halina Taborska – Rektor PUNO.

Mgr Marianna Łacek¹⁰ w przemówieniu pod tytułem *Rola nauczyciela w kształtowaniu motywacji uczniów sobotnich szkół języka polskiego*, zwróciła uwagę, iż motywacja to jeden z podstawowych aspektów nauczania. Prelegentka zadała pytanie: ktoż to lepiej zrozumie niż nauczyciele szkół sobotnich uczący języka ojczystego z daleka od kraju? wszak na każdej prawie lekcji nauczyciele borykają się z dylematem, co zrobić, jak zachęcić, żeby wszyscy chcieli się uczyć, żeby przychodzili z radością, a nie tylko dlatego, że muszą, nie tylko dlatego, że tak sobie życzą rodzice, że tak im kazano – ale dlatego, że sami chcą. Aby zmotywować swoich podopiecznych, każdy nauczyciel musi przede wszystkim utrzymywać na wysokim poziomie własną motywację. Musi bezustannie dbać o to, żeby nie popaść w rutynę, żeby odnajdywać w sobie nowe pokłady energii, chęci, nowe pomysły, umiłowanie tego, co robi. Często, wbrew zmęczeniu całotygodniową pracą, wbrew kuszącym, innym, lepiej opłacającym się finansowo zajęciom, wbrew komentarzom przyjaciół, a nieraz i rodziny: „Jak ci się chce?” Zadanie to – zdaniem prelegentki – nie jest łatwe, ale możliwe do wykonania, skoro w samym Sydney mamy tylu oddanych polskości nauczycieli, którzy rok rocznie wypuszczają w świat nowe pokolenie australijskich Polaków. M. Łacek podkreśliła, że należy jednak pamiętać, że nawet najśladźniejszy ogień nie będzie płonął wiecznie bez z regularnego podsycaenia. Zwróciła uwagę, iż dzisiejsze dziecko od maleńkości nastawione jest na działanie obrazu. Problem polega na tym, jak w ten obraz wkomponować wyrazy. Jak pobudzić chłonny umysł dziecka do otwarcia się na to, co nowe? Jak uczyć, wychowywać? Wychowywać człowieka wrażliwego, koleżeńskiego, znającego poczucie własnej wartości, ale nie zarozumiałego. Jak, podążając za naturalnymi zdolnościami dziecka, rozwijać je, nie zaniedbując jednakże i pozostałych bezwzględnie potrzebnych umiejętności. Kolejnym problemem – zdaniem M. Łacek – jest stres oraz pomoc nauczycielowi w radzeniu sobie ze stresem, którego nie da się uniknąć. Zaznaczyła również, iż nie można z nim walczyć, bo to powodowałoby jeszcze większy stres. Można jednak i należy stres „oswoić” tak, aby stał się sprzymierzeńcem. Podkreśliła rolę optymizmu, który jest tak ważny w pracy, a szczególnie w pracy nauczycielskiej. Stwierdziła, że można się go nauczyć, można go w sobie pielęgnować tak, aby tym optymizmem zarażać innych szczególnie uczniów.

W kolejnym wystąpieniu pt. *Zachować polskość w Australii – czy to możliwe?* Dr hab. E. Lipińska¹¹ zwróciła uwagę, iż zachowanie polskości poza Polską nie jest łatwe ani dla dorosłych ani dla ich dzieci. Trud-

¹⁰ Absolwentka Wyższej Szkoły Pedagogicznej (obecnie Uniwersytet Pedagogiczny) w Krakowie. Przed wyjazdem do Australii pracowała w Krakowie, m.in. w I Liceum Ogólnokształcącym im. B. Nowodworskiego. Od ponad 30 lat pracuje w australijskim szkolnictwie średnim, ucząc języka angielskiego (Homebush Boys High School). Założycielka Związku Nauczycieli Języka Polskiego w Nowej Południowej Walii. Autorka wielu reportaży i sprawozdań w polskojęzycznej prasie, a także autorka i prezentorka programów radia SBS w języku polskim (m.in. *Plewimy polszczyzną*). Tłumaczy wybrane pozycje literatury australijskiej na język polski.

¹¹ Adiunkt w Centrum Języka i Kultury Polskiej w Świecie UJ. Autorka i współautorka licznych artykułów z zakresu glottodydaktyki, podręczników dla uczących się języka polskiego jako obcego. Prowadzi liczne warsztaty metodyczne dla nauczycieli polonijnych w Polsce i za granicą. W latach 2002-2009 pełniła funkcję kierownika studiów podyplomowych. W latach 2001-2011 była członkiem Zespołu Autorów Zadań i Egzaminatorów działającego przy Państwowej Komisji Poświadczania Znajomości Języka Polskiego jako Obcego, a także egzaminatorem z ramienia Komisji. Od 1997 jest członkiem Stowarzyszenia „Bristol” Polskich i Zagranicznych Nauczycieli Kultury Polskiej i Języka Polskiego jako Obcego. Od 2002 roku należy do Stowarzyszenia Wspólnota Polska.

ność tę potęguje oddalenie od Polski, dlatego polskość w Australii ma szczególny wymiar. W referacie skupiła się na młodym pokoleniu imigrantów i zarysowała ich problemy adaptacyjne, które nakładają się na fazy cyklu rozwojowego (wg psychosocjologicznego modelu E. Eriksona). Nakreśliła zagadnienie zmiany statusu języka ojczystego na emigracji, a następnie omówiła czynniki, które pomagają zachować polskość na antypodach. Szczególną uwagę poświęciła roli rodziców i szkoły polskiej oraz kontaktom rodzinnym i rówieśniczym (australijsko-polskim) w zachowaniu rodzimej kultury oraz języka ojczystego, przy czym – podkreśliła – że nie chodzi tylko o ich kultywowanie, ale także rozwijanie. Ważną rolę w tej kwestii odgrywają – według niej – nowoczesne technologie informatyzacji społecznej. Prelegentka nawiązała również do bilingwizmu, który nie zaistnieje, jeśli język polski (poziom jego znajomości) nie będzie swym poziomem dorównywał znajomości języka angielskiego. Omówiła również testy sprawdzające stopień opanowania języków. Podkreśliła, iż ich wyniki powinny uczulić rodziców i nauczycieli na problemy występujące u uczniów w procesie osiągania dwujęzyczności zrównoważonej. Mówiąc o zachowaniu polskości, prelegentka brała pod uwagę przede wszystkim język, który dla Polaków jest wartością rdzenną oraz kulturową.

Mgr Jadwiga Kowalska¹² w referacie pt. *Szkolnictwo polskie poza granicami RP w świetle materiałów archiwalnych*, skupiła swoją uwagę na podkreśleniu faktu, iż dokumentacja archiwalna to najważniejsze źródło do historycznych badań nad danym zjawiskiem. Celem wystąpienia była próba podsumowania problematyki dotyczącej polskiego szkolnictwa, rozwijającego się na terenie Ameryki Północnej, Południowej oraz w Australii, w oparciu o materiały archiwalne. Odtworzenie historii tego zagadnienia jest możliwe tylko dzięki pozostawionej dokumentacji i relacjom ustnym. Prelegentka podkreśliła, że zabezpieczenie tych śladów o bezcennym znaczeniu historycznym jest niezwykle ważnym aspektem. Jest to swoiste przedłużenie pamięci o ludziach i wydarzeniach oraz przekazanie jej przyszłym pokoleniom. To także istotne świadectwo historii polskiej diaspory, rozrzuconej po całym świecie, która dla utrzymania polskości uczyniła tak wiele.

Na zakończenie tego dnia konferencji została przeprowadzona sesja plenarna pod przewodnictwem Prof. dr hab. Jolanty Chwastyk-Kowalczyk.

Trzyletni cykl konferencji kwietniowych Polskiego Uniwersytetu Na Obczyźnie, realizowanych we współpracy z Uniwersytetem Jagiellońskim, podsumował Prof. Władysław Miodunka następującymi słowami: „Szkolnictwo polskie poza granicami Polski jest imponującym wkładem naszych emigrantów w rozwój kultury polskiej i popularyzacji naszego kraju w świecie”. Uroczystego zamknięcia konferencji kwietniowej 2014 dokonała Rektor PUNO – Prof. Halina Taborska oraz Senator Barbara Borys-Damięcka z senackiej Komisji ds. łączności z Polakami. Zarówno Pani Profesor, jak i Pani Senator, wyraziły podziękowania przybyłym z tak daleka referentom (m. in. z Argentyny i Australii), którzy ukazali, jak niezwykle aktywne pod względem edukacji polskiej potrafią być nawet bardzo małe skupiska Polonii, nawet w najdalszych zakątkach świata.

Marcin B. Jurczyk
Doktorant, Zakład Psychologii Stosowanej
Polski Uniwersytet na Obczyźnie, Londyn

¹² Absolwentka Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, archiwistka, historyk, członek zwyczajny i skarbnik Polskiego Towarzystwa Naukowego na Obczyźnie. Członek Rady Naukowej Centrum Dziedzictwa Kulturowego Polonii.